

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Vår ref: AWS
Dato: 01.07.2013

Høringssvar til NOU 2013: 1 – Det livssynsåpne samfunn

Stålnett-utvalgets mandat har vært å gjennomgå statens tros- og livssynspolitikk, og fremme forslag som kan bidra til å skape en mer helhetlig politikk på feltet. KIM vil berømme utvalget for å ha utarbeidet en grundig utredning som tar for seg mange aspekter ved tros- og livssynspolitikken, og for å redegjøre for viktige diskusjoner omkring framtidens tros- og livssynspolitikk.

I dette høringssvaret vil vi først komme med overordnede bemerkninger om viktigheten av likebehandling og åpenhet i tros- og livssynspolitikken, før vi vil kommentere på den delen av utredningen som omhandler KIM. Videre vil vi komme med våre kommentarer til noen av utvalgets foreslåtte tiltak, før det avsluttes med en oppfordring til videre forskning på sammenhengen mellom integrering og tros- og livssynspolitikk.

Overordnede bemerkninger

Utvalget har kalt sin utredning "Det livssynsåpne samfunn". Dette inkluderer åpenhet for borgernes ulike livssyn, minoritetenes så vel som majoritetenes. KIM ønsker å understreke viktigheten av en slik tilnærming i et mangfoldig samfunn, og stiller seg derfor bak utvalgets åtte grunnleggende prinsipper for tros- og livssynspolitikken. Spesielt vil vi nevne prinsipp nummer fem, som fremhever likebehandling av alle tros- og livssyn. Prinsippet om likebehandling vil være gjennomgående for våre kommentarer til enkelttiltak.

I tillegg vil vi trekke frem viktigheten av åpenhet når det gjelder mulighetene for å utfolde sitt livssyn i det offentlige rom. Fra KIMs perspektiv er det viktig å utvikle en tros- og livssynspolitikk der majoritetssamfunnets vaner ikke oppfattes som "nøytrale", men der man skaper fellesarenaer som nettopp representerer fellesskapet, og der det finnes aksept for ulike tros- og livssynsuttrykk.

Utredningen om KIM

I utredningen (avsnitt 21.4.2) fremheves KIM som et viktig organ for å få fram minoriteters situasjon og synspunkter. Det nevnes videre at det noen ganger kan være konflikter mellom majoritetssamfunnet og minoriteter som knyttes til tro og livssyn, og at det er behov for å ha en særlig kanal for dialog om slike spørsmål. I denne sammenheng utfordres KIM til bevissthet omkring at organet også må representere innvandreres religiøse identitet. Det er selvfølgelig viktig at KIM er seg bevisst den til dels sterke religiøse identiteten man kan finne i innvandrerbefolkningen. Imidlertid er det nødvendig å presisere de mangfoldige religiøse identitetene innvandrerbefolkningen representerer, og at det derfor er problematisk dersom dialog mellom KIM og ulike myndighetsinstanser skal måtte ta utgangspunkt i religiøs identitet. Eksempler på dette av temaer som tas opp i utredningen er omskjæring av guttebarn, og regler for slakting av dyr. Dette er spørsmål der det i et utvalg som KIM vil kunne være mange ulike meninger og perspektiver basert på religiøs identitet og tilhørighet.

KIM anser det imidlertid som positivt at utvalget legger vekt på dialogbaserte løsninger på konflikter mellom majoritetssamfunnet og minoriteter når det gjelder tro og livssyn. Vi mener derfor det er viktig at myndighetene lytter til religiøse organisasjoner der mange av medlemmene har innvandrerbakgrunn. KIM kan, med sitt nettverk i innvandrerbefolkningen, være en viktig fasilitator for dialog i denne sammenheng. Det må imidlertid understrekes at tros- og livssynssamfunn i større grad enn KIM kan og bør forventes å representere innvandrerbefolkningens religiøse identitet, da slike spørsmål i stor grad skjærer på tvers av linjer mellom innvandrere og ikke-innvandrere. KIM oppfordrer derfor myndighetene til å ta spesielt hensyn til tros- og livssynssamfunnenes høringssvar til denne utredningen. Fra KIMs perspektiv er det aller viktigst å understreke nødvendigheten av likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn.

Kommentarer til enkelttiltak

En problemstilling som kan bidra til å understreke mangfoldet av synspunkter blant innvandrerbefolkningen, og blant KIMs medlemmer, gjelder bruk av religiøse symboler og plagg i offentlig tjeneste. KIMs utvalg enes om at offentlig og privat ansatte generelt bør ha adgang til å bruke religiøse symboler og plagg. KIM vil som nevnt innledningsvis fremme åpenhet når det gjelder mulighetene og toleransen for å utfolde sitt livssyn i det offentlige rom.

KIM er imidlertid delt i synet på hvorvidt det bør være egne regler for politiet og domstolene. En del av utvalget mener at det ikke bør tillates religiøse plagg og symboler med politiuniformen eller for juridiske dommere. Dette begrunnes med at disse er øverste maktutøvere og det derfor bør stilles særskilte krav til nøytralitet. En

annen del av utvalget mener imidlertid at religiøse plagg og symboler bør tillates i politiet og domstolene. Disse støtter Stålsett-utvalgets flertall i at politiets og domstolenes nøytralitet og legitimitet må baseres på deres virke, og ikke deler av uniformstilbehøret.

På bakgrunn av delte meninger i utvalget ønsker KIMs utvalgsleder å presisere og redegjøre for sin oppfatning i denne saken. Utvalgsleder støtter den sistnevnte delen av utvalget, og ønsker dessuten å presisere viktigheten av å lytte til Likestillings- og diskrimineringsombudets anbefalinger. LDO tok i 2009 opp en sak med Justisdepartementet som gjaldt bruk av religiøse hodeplagg i politiet. Saken ble videre brakt inn for Likestillings- og diskrimineringsnemda. En enstemmig diskrimineringsnemd konkluderte med at politiets uniformsreglement, som ikke tillater religiøse hodeplagg som en del av uniformeringen, var i strid med diskrimineringsloven og likestillingsloven. Utvalgsleder vil oppfordre til å ta hensyn til denne konklusjonen. Når det gjelder nøytralitetshensyn ønsker hun dessuten å påpeke at det er viktig å reflektere over at finnes ulike oppfatninger om hva som til enhver tid betegnes som nøytralt. Noen symboler er man så vant til at de av den grunn oppleves som nøytrale.

Generelt viser de ulike meningene om bruk av religiøse plagg og symboler, både i KIM, tros- og livssynsutvalget og i offentligheten for øvrig, at det er viktig å ta denne problemstillingen på alvor. Myndighetene oppfordres derfor til å vurdere tros- og livssynsutvalgets drøftinger og anbefalinger når det gjelder bruk av religiøse plagg og symboler i politiet og domstolene, slik at avgjørelser tas på bakgrunn av faglig og empirisk kunnskap og ekspertise.

Den norske kirke har i dag hovedansvaret for religiøs betjening i offentlige institusjoner. KIM støtter Stålsett-utvalget i at det må være en bredere tilnærming til tros- og livssynsbetjening i disse institusjonene. Med dette støttes utvalgets flertall i at tros- og livssynsbetjening fortsatt bør være en del av virksomheten ved de offentlige institusjonene, og at rekruttering av personell til tros- og livssynsbetjening gjøres bredere og tilpasset brukere av institusjonen. KIM støtter utvalgets flertall i at en slik utvikling bør settes i system og påskyndes gjennom statlig styring. Institusjonene bør ha plikt til å sørge for en god og mangfoldig tros- og livssynsbetjening. Dette inkluderer også at likebehandlingsprinsippet må ligge til grunn for tilgang til bønnerom eller stillerom i offentlige institusjoner, og også tilgang på livssynsåpne stillerom som kan tas i bruk av ulike grupper.

I denne sammenheng vil KIM understreke at det er viktig å styrke kompetansen blant personalet i de offentlige institusjonene, slik at man kan utvikle den nødvendige kunnskapen om befolkningens mangfoldige religiøse- og livssynsmessige behov.

KIM støtter også på overordnet plan forslaget om ny lov om tilskudd for tros- og livssynssamfunn. Når det gjelder hvilke vilkår som bør gjelde for å få støtte mener vi det er viktig å vurdere tros- og livssynsfriheten opp mot viktige hensyn som ikke-diskriminering og likestilling. Igjen vil vi oppfordre myndighetene til spesielt å lytte til tros- og livssynssamfunnenes høringssvar, da disse bedre vil fange opp mangfoldet av meninger som finnes blant innvandrerbefolkningen i slike spørsmål. Det er dessuten disse organisasjonene som i størst grad vil påvirkes av en eventuell ny lov om tilskudd.

Forskning og videre utredning

Tros- og livssynsutvalget har blitt bedt om å vurdere hvordan tros- og livssynspolitikken påvirker integreringen i vårt samfunn, og konkluderer med at det ikke finnes sikker kunnskap til å vurdere denne politikkenes effekter på integrering. Utvalget skriver at forskningen som har blitt gjort på dette feltet har vært beskjeden. KIM vil derfor oppfordre til at myndighetene setter av ressurser til forskning på dette. I denne sammenheng er det imidlertid viktig å bevilge midler til prosjekter og tematikk som springer ut av minoritetsmiljøene, slik at ikke kunnskap om sammenhengen mellom tros- og livssynspolitik og integrering ikke kun er basert på majoritetssamfunnets oppfatninger av hva som er relevante forskningsspørsmål.

KIM vil imidlertid advare mot at tilskuddordninger til tros- og livssynssamfunn utarbeides med utgangspunkt i tros- og livssynspolitikken eventuelle effekt på integrering. Hensikten med tilskuddsordningene bør i hovedsak være å sikre likebehandling av ulike tros- og livssynssamfunn, og ikke være et ledd i statens integreringspolitikk.

Med vennlig hilsen

Anita Rathore
Utvalgsleder

Saksordfører i utvalget:
Tomás Demetrio Ventura López

Saksbehandler:
Anja Wedde Sveen
Rådgiver